

Jaarstukken 2020

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf kijken we naar de mate waarin de gemeente Uithoorn in staat is middelen vrij te maken om de financiële gevolgen van risico's op te vangen: de weerstandscapaciteit.

Risicobeheersing is een instrument dat ingezet wordt om risico's te beperken zodat we in staat blijven om onze doelstellingen te realiseren. De gemeente beheerst risico's door risico's te inventariseren en beheersmaatregelen uit te voeren om de risico's te verkleinen. Twee keer per jaar worden de risico's geïnventariseerd. In deze paragraaf geven we de belangrijkste risico's weer.

Ook bevat deze paragraaf een aantal kengetallen voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Omdat alle gemeenten deze kengetallen gebruiken, kan de gemeente vergeleken worden met andere gemeenten. Zo is te zien hoe solide de financiële positie van Uithoorn is ten opzichte van andere gemeenten. In deze paragraaf worden de voorgeschreven indicatoren benoemd en toegelicht. De gemeenteraad heeft normen vastgesteld voor de indicatoren. Dit geeft een indruk van de financiële gezondheid van de gemeente.

In deze paragraaf gaan we in op de volgende aspecten:

- Financiële positie in kengetallen.
- Bestaand beleid weerstandsvermogen en risicobeheersing.
- Risicoprofiel en bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit.
- Beschikbare weerstandscapaciteit.
- Conclusie weerstandsvermogen: In hoeverre kunnen de risico's worden opgevangen?

Financiële positie in kengetallen

Onderstaande kengetallen moeten verplicht in de jaarrekening worden opgenomen. Deze getallen kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Het geeft inzicht in de financiële ruimte waarover de gemeente al dan niet beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen opvangen. De financiële weer- en wendbaarheid. De raad heeft normen vastgesteld voor de kengetallen, en daarmee richting gegeven aan het financieel gezond beleid.

Kengetallen:	werkelijk 2019	Begroot 2020	werkelijk 2020	effect	Norm
Netto schuldquote	54%	88%	21%	67%	< 100%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	53%	90%	21%	69%	< 100%
Solvabiliteitsratio	28%	35%	48%	13%	> 20%
Structurele exploitatieruimte	-2%	2%	0%	-2%	> 0%
Grondexploitatie	-5%	3%	-2%	-5%	-
Belastingcapaciteit*	111%	111%	111%	0%	-

Hierna wordt per kengetal weergegeven welke verhouding wordt uitgedrukt, en wordt een beoordeling van de kengetallen gegeven.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De schuldquote is de verhouding tussen schulden en jaarlijkse inkomsten. Een hogere schuld geeft een hogere netto schuldquote. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

Door de verkoop van Eneco zijn de ratio's sterk verbeterd ten opzichte van de begroting. In april heeft Uithoorn een lening van € 10 miljoen afgelost waardoor de schulden substantieel zijn afgenomen. Dit heeft een positief effect op de schuldquote. De tijdelijke ophoging van de norm schuldquote naar <110% (besloten bij de begroting 2020) is daarmee niet langer noodzakelijk.

Op de middellange termijn blijft wel minder ruimte over. Dit vanwege de substantiële investeringen voor onder andere de Multi Functionele Accommodaties en het dorpscentrum. Samen met andere investeringen voor bijvoorbeeld onderwijshuisvesting zien we een investeringsopgave van circa € 40 miljoen. Daardoor zal de financieringsbehoefte op termijn toenemen.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen. Het laat zien welk deel van het gemeentebezit is afbetaald en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente. Door de verkoop van Eneco is de solvabiliteitsratio sterk verbeterd.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren had de grondexploitatie een forse impact op de financiële positie van een gemeente. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten van de gemeente. Het is belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. De verkoop van gronden zorgt ervoor dat dit kengetal richting de 0% beweegt. Overigens valt de grondexploitatie van Green Park Aalsmeer Gebiedsontwikkeling B.V. (GPA) hier niet onder. Uithoorn bezit 50% van de aandelen en staat garant voor een bedrag van € 50 miljoen.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende-zaakbelastingen (OZB). Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Belastingcapaciteit

Deze indicator vergelijkt de woonlasten in de gemeente Uithoorn met landelijk gemiddelde tarieven. De woonlasten bestaan uit OZB en riool- en afvalstoffenheffing. De riool- en afvalstoffenheffing zijn in Uithoorn kostendekkend.

De mate waarbij een tegenvaller kan worden bijgestuurd, wordt ook wel de wendbaarheid van de begroting genoemd. De belastingen en heffingen worden verder toegelicht in de paragraaf 'lokale heffingen'.

Beleid weerstandsvermogen en risicobeheersing

Binnen de gemeente worden de risico's nauwlettend gemonitord. Per afdeling worden de risico's en de ontwikkelingen daarbinnen bewaakt. De ontwikkelingen omtrent risico's worden centraal bijgehouden en bij besluitvorming vormt risicomanagement een vast onderdeel. Het beleid is erop gericht om risico's waar mogelijk te vermijden of anders maatregelen te treffen om risico's te verkleinen of af te dekken. Bijvoorbeeld door verzekeringen. Voor risico's die niet afgedekt zijn moet de gemeente een weerstandsvermogen hebben.

Risicoprofiel en bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit

Minimaal tweemaal per jaar wordt er op basis van de geïventariseerde risico's een risicoprofiel samengesteld. Op basis van kansberekening bedraagt het risicoprofiel € 10,4 miljoen.

De geïventariseerde risico's zijn in onderstaande risicokaart weergegeven, waarbij het gevolg in geld is afgezet tegen de kans dat het risico zich voordoet. Het betreft de inventarisatie van concrete en specifieke risico's, na het treffen van beheersmaatregelen.

Klasse					
> 500.000	1	5	3	2	
250.000 - 500.000		2	5		
100.000 - 250.000	4	4	7		2
25.000 - 100.000	5	17	8		2
0 - 25.000	20	2	11	1	6
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Uitgangspunt is dat het risicoprofiel afgedekt moet zijn door risicoreserves. Bovendien moeten grote risico's dubbel worden afgedekt (ratio 2). In de huidige situatie is de ratio 2 van toepassing op de risico's van GPA en het sociaal domein.

De geïventariseerde risico's vermenigvuldigd met de ratio is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 15,5 miljoen. Overeenkomstig de beleidsuitgangspunten van de nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing moet het risicoprofiel vermenigvuldigd met de ratio volledig worden afgedekt met reserves.

Belangrijkste risico's

Op basis van kansberekening is het gewicht van de diverse risico's weergegeven in onderstaande tabel.

Risico	Ratio	Gewicht
Green Park Aalsmeer (GPA)	2	52%
Bouwgrondexploitaties (BGE)	1	9%
Sociaal domein	2	13%
Overige risico's	1	26%

Hierna volgt een toelichting op hoofdlijnen van de belangrijkste risico's van de gemeente.

Green Park Aalsmeer (GPA)

Het belangrijkste risico van de gemeente Uithoorn is een toename van het tekort op de exploitatie van GPA. Gemeenten Uithoorn en Aalsmeer participeren beiden voor 50% in GPA. Beiden staan voor 50% garant voor een bedrag van maximaal € 100 miljoen voor GPA. GPA is in 2004 opgericht om een bedrijventerrein te realiseren aan de omgelegde N201. Ook was het de bedoeling om de gemeentelijke bijdrage aan de omlegging van de N201 te betalen met het financiële resultaat van de grondexploitatie. Bij een tekort op de grondexploitatie wordt de gemeente uit hoofde van de garantstelling aangesproken voor dit verlies. Daarom moest in 2020 ook een voorziening worden getroffen van € 0,8 miljoen. Het bedrijventerrein krijgt steeds meer vorm, maar er blijft een kans dat de grondexploitatie van GPA met een (groter) tekort eindigt. Gezien de doorlooptijd en de omvang van het project is het risicoprofiel niet gewijzigd ten opzichte van de jaarrekening 2019.

Sociaal domein

Bij het sociaal domein zijn in de afgelopen jaren substantiële verbeteringen aangebracht die de grip versterken. Evenwel hebben we gezien dat met name de jeugdzorg veel duurder uitvalt. Dit landelijke beeld zien we ook in Uithoorn terug. De onzekerheden worden op onderdelen versterkt door de coronacrisis. Dit geldt bijvoorbeeld voor participatie en de BUIG (uitkeringen). Op de lange termijn kan de vergrijzing effect hebben op kosten van de Wmo-voorzieningen.

Overige risico's

De overige risico's bestaan uit ongeveer honderd onderwerpen. De belangrijkste hiervan zijn het gemeentefonds, en de herziening hiervan. Ook de ontwikkelingen na de coronacrisis zijn onzeker: wat betekent dit voor de gemeente? Het betreft onder meer de algemene uitkering gemeentefonds, nieuwe wetgeving (onder andere de Omgevingswet), risico's binnen verbonden partijen (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD), schadeclaims, ICT/digitalisering en personeel (wachtgeld, arbo, arbeidsmarkt). Op een aantal van deze risico's heeft de gemeente geen invloed, maar voor het merendeel van de risico's zijn beheersmaatregelen benoemd.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Volgens ons beleid moet het risicoprofiel worden afgedekt met de risicoreserve. De risicoreserve moet een weerstandscapaciteit bevatten van minimaal € 19,6 miljoen. De Algemene risicoreserve bedraagt per 31-12-2020 € 48,0 miljoen. Daarmee is de Algemene risicoreserve ruim op het vereiste niveau.

Overigens kunnen naast de Algemene risicoreserve andere onderdelen worden aangemerkt als weerstandscapaciteit. Zoals de post Onvoorzien, de Budgetegaliseringsreserve en eventuele stille reserves. Ook belastingcapaciteit kan als weerstandsvermogen worden aangemerkt. Zie kengetallen in deze paragraaf. Indien noodzakelijk kan een beroep op deze onderdelen worden gedaan.

Conclusie weerstandsvermogen

Beoordeling weerstandscapaciteit	
Benodigd weerstandsvermogen	10,4 miljoen
Benodigde reserve bij ratio 2 (grote risico's) en 1 (overige risico's):	15,5 miljoen
Stand Algemene risicoreserve per 31-12-2020	48 miljoen

Beoordeling weerstandscapaciteit	
Overschot weerstandsvermogen	32,5 miljoen
Gemiddelde ratio weerstandsvermogen	4,62
<i>Integrale beoordeling van alle risico's:</i>	01-03-2021

Het weerstandsvermogen wordt bepaald door het risicoprofiel (€ 10,4 miljoen) af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Hieruit volgt een ratio die de mate van weerstandsvermogen van de gemeente aangeeft. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt in deze berekening beperkt tot de stand van de Algemene risicoreserve (€ 48,0 miljoen). De ratio komt uit op 4,62. In zijn algemeenheid wordt dit beoordeeld als ruim voldoende weerstandsvermogen. Dat wil zeggen dat beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is om de (financiële) gevolgen van de geïnterpreteerde risico's op te vangen.